

Varpas išeina kas mėnesis. Metinė prekė su parsiumtumu:
 Rusijoje (kuvertuose) 5 rubl.,
 Prusiose 3 Mk.,
 Amerikoje ir kitur 4 Mk.

VARPAS

Apgarsinimai Varpė, ištisa eilutė smulkaus rašto, kaštuoja 60 fen. arba 30 kap.

literatūros, politikos ir mokslo mėnesinis laikraštis.

Dėlei išleidimo mus raštų.

(Administratyviška peržvalga.)

„Die Krankheiten der Gesellschaft können ebensowenig wie die Krankheiten des Körpers verhindert oder geheilt werden, ohne dass man offen von ihnen spricht.

Johann Stuart Mill.

Mūsų sandarbininkai žino, kad išleidimas mus laikraščių ir kitokių raštų tai ne privačiskas „Varpo“ ir „Uk-o“ Redakcijos reikalas, bet reikalas visuomenės. Bet nors mēs ir garsiname kas mets atskaitas, tai vis-gi mūsų sandarbininkai mažai teuzsiima klausimu apie išleidimą mus raštų, tarytum tai būtų ne jų reikalas.

Pirmiausia atkreipsime visuomenės atydą ant pinigisko stovio mus reikalų.

Kaip dideli yra mus išleidimai apskritai imant ir ant kokių reikalų išeina mums daugiausia pinigų, matyt iš šios lentos.

Reikalai	1896	1897	1898	1899	1900
„Varpas“ ir „Ukininkas“	Mk. 1729,00	Mk. 1314,00	Mk. 1293,00	Mk. 1363,00	Mk. 1562,75
Kiti reikalai	481,07	350,96	340,70	471,75	572,01
Viso labo	2210,07	1664,96	1633,70	1834,75	2134,76

Ta lenta parodo:

1. Kad mūsų išleidimai laike paskutinių 5 metų nepakilo augščiau 2210,07 Mk. = 1023 rub. (o tai yra labai mažai*);

2. kad tarpe visų išleidimų užima svarbiausią vietą išleidimas laikraščių (apie 75% visų išleidimų);

3. kad nuo 1896 m. pinigiskas stovis mūsų kasos nėra pasigerinęs, bet nupuolęs, ypatingai 1897—99 m.

Kad sau išaiskinti tokį reikalų bėgį, reikia atsimiti, kad 1897—99 m. „Varpas“ išėjo tikt 1 sykį į 2 mėnesiu. Redakcija „Varpo“ aiškiai apreiškė, kad tokia atmaina įvyko vien dėlei stokos pinigų. Bet kaip buvo sau aiškinta priežastis stokos pinigų, žinių nėra. Dėlei politiškių sąlygų, rodos, negalėjo tai atsitikti, nėra didesnis lietuvių per-

sekiojimas prasidėjo tik 1897 m.; ekonomiskame Lietuvos gyvenime teip-gi, rodos, jokios atmainos neįvyko. Tai kokia-gi galėjo but priežastis? Lengviausiai, žinoma, tokius painius klausimus aiškinti su pagelba abstraktiškių įdejų, kaip antai: „valia Dievo“, „stoka meilės ar-tymo“, „stoka patriotizmo“, „nupuolimas dvasios, doros“ etc. Turbut tokiu budu ir buvo išaiškintas pinigiskas mūsų padėjimas. Kaip pagerinti sąlygas išleidimo mūsų laikraščių, matyt, nebuvo tyrinėta, nės mēs aname laike nē pilnų atskaitų nerandame.

Kad geriaus išaiskinti pinigiską mūsų padėjimą priderėtų, rodos, nors dabar rimtai apsistoti ant to klausimo.

Neturėdami pilnų atskaitų iki 1898 m., pasinaudosime mēs nors iš atskaitų paskutinių 3 metų ir atkreipsime visuomenės atydą vien ant išleidimo mūsų laikraščių.

Kad lengviaus būtų orientuotis, suglaudžiame skaitlines ant vienos lentos.

Štai kaip išrodo ta lenta:

Metai	Išleidimo kaštai	Įemimas nuo skaitytojų	Deficitas	Aukos	Liko ant kitų rei- alų
	Mk.	Mk.	Mk.	Mk.	Mk.
1898	1293,00	526,57	766,43	1047,74	281,31
1899	1363,00	711,16	651,84	931,65	279,81
1900	1562,75	1126,35	436,40	557,92	121,52

Iš tos lentos matyt, kad laike 1898 iki 1900 m.

1. *Kaštai išleidimo* mus laikraščių kas mets *eina didyn*;

2. *skaitlius skaitytojų* auga, bet *pinigai, surinkti nuo skaitytojų, toli neuždengia kaštų išleidimo*;

3. *aukos ant išleidimo laikraščių* kas metai eina mažyn;

4. *ant išleidimo knygų, atšaukimų* etc. kas metai *mažiau pinigų lieka*.

Berods, ta pati peržvalga mums parodo, kad „įemimas nuo skaitytojų“ auga greičiau, ne kaip „išleidimo kaštai“, teip kad už metų kitų prenumerata gali uždengti kaštus išleidimo. Bet nedidelis iš to gali but mums džiaugsmas šiame tarpe: viena 3 metai tai da yra per mažas tarpas, kad mēs, pasirem-dami ant bėgio tų metų reikalų, galėtume atspėti ateitį, o antra, jeigu ir atspėtume,

* Sulygink atskaitą moterų d-stės „Žiburėlis“ („Var.“ š. m. Nr. 8).

tai vis-gi tai gali atsitikti tik „už metų-kitų“, o dabar męs negalime kaip prigul vesti savo reikalų be aukų arba kredito. (Tol. bus.)

Pasikalbėjimas.

— Tai mums turi rūpėti vien tik politiška kova?!

— Žinoma, vien politiška! — atrémė man mano draugas: — mus besidarbuojančių ant tautiškos dirvos dar teip mažai, jog neturime tiesos savo spēkas blaškyti į visas puses. Turime žengti vien tais takais, kurie veikiausiai vestų mūsų tautą prie išganymo, veikiausiai išliuosuotų iš to padėjimo, kuriame nuo amžių kuniškai ir dvasiškai skurstame ir visai nuskurdome. —

Negalėdama nuveikti savo abejonės, tai nors ir mačiau, jog mano draugas jau nekantrauja, vienok išdrįsau vėl klausti:

— Tai politiška kova suteiks mūsų vargdieniams tiek duonos, kad jie nealktų?! . . . Suteiks tiek šviesos, kad jie viens kito nekriausdami mokės žengti prie teisybės ir laisvės šaltinio? —

— Tai mums ir neturi rūpėti! . . . atšovė man karščiuodamas draugas, kurį iš širdies guodoju ir žinau, jog kiekvienas žodis plaukia jam iš giliausio persitikrinimo, iš širdies vien tik tėvynės meile pripildytos: — tai ir neturi mums rūpėti! . . . Apšvietimas, medegiškas pasikėlimas atsiras ir pats! . . . Atsiminkime Prancūzų revoliuciją! Kas ją iššaukė? . . . Kokia buvo jos priežastis? . . . Ar žmonių pralobimas?! . . . Ar tų pačių žmonių vargas? —

Įėjusi tarnaitė pertraukė mums šneką:

— Vėl Jonienė atnešė prie Tamstos savo kūdikį! — tarė kreipdamosi prie manęs. —

Išėjau pasišnekėti su ta motere, kurios kūdikį visa sanvatė kaip gydžiau.

Nelaimė aplankė jos namus: apsirgo sunelis ir karvė. Neésant niekur arti veterinoriaus prisiejo man žmonių gydytojai, ir gyvuolį gydyti. Moterė buvo žmona dvaro darbininko, kurs vos užsdirbdavo išmitimui savo šeimynos, tai aš neėmiau pinigų nuo jos nė už gydymą, nė vaistus. Buvau vienok nuo kitų girdėjusi, jog moterė vaikui ir karvei vilko, iškur įmanydama, visokius vaistus nuo visokių bobų latvelių, kurioms už gydymą nors paskutiniais pinigais iš vyro algos mokėjo.

Tos visos daktarkos buvo jau kudikėliui nulėmusios mirtį, ir ištikrųjų vaikas buvo visai numenkėjęs, kojalės ir rankelės atšalusios. Tik po vakarykščio maudymo, kurį patariau padaryti, šiek tiek atsigaivaliavo ir vidurėliai atsitašė.

— Tamsta mėgink dabar kudikiui vėl duoti kruties! — tariau aš.

— Panelyte mano! . . . Kaip duosiu?! . . . Jug karvei susirgus nieko neturime valgyti, kaip sausą duoną . . . ir ta pati tokiam susikrimitime nelenda . . . Tokioje nelaimėje! Tokioje nelaimėje! . . . Vakar kaiminka atnešė agurkėlių . . . tai nuo vakar dienos ir nieko daugiau burnoje neturėjau . . . Su kudikiu Dievo valia! — verkšleno toliau vargdienė: — kad tik karvė atsitašytų! . . . Kuom-gi aš kitus savo vaikelius penėčiau?! . . .

— O kaip-gi su karve? — klausiau toliau: ar nors kiek geriau nuo tų vaistų, kur vakar daviau? . . .

— Ne, nėkiek! . . . Dar moterys buvo patarusios, kad labai mačyja varlės su burukų lapais: tai vyras vakar vakare jų pririnkęs kišo, kišo ir kišo jai gerklėn . . . —

— Ar gyvas? . . . užklausiau persigandusi . . .

— Kaip-gi! Gyvas! Kiteip nemačyja! . . . — verkšleno moterė.

Moterė su kudikiu ir kambarys ir vaikas praužo man iš akių. Mačiau vien valtį šaltų ir drumstų bangų siubuojamą ir draskomą į visas jūros puses . . . Silpnose rankose turėjau irklą. Rankos alpsta. Žmonės valtyje sėdintieji verkšlena, aimanuoja . . . pasitiki ant manęs, o aš iriuos nematydama galo tų tamsybių mus apsiaupiančių; neišmanydama, kurioje pusėje išganymo krantas, kurioje dar didesnės gėmės . . . drebu.

— Dar norėjan Tamstos pasiklausti — žadino mane iš mano minčių skurdus moters balsas: ar gerai būtų duoti kudikiui arkliai prakaito su vandeniu? viena kaimynė sakė, kad jos dukterei labai mačyje. —

Neaiškiai suprasdama, ką man moterė sakė, užklausiau:

— Arkliai prakaito?! . . . Iš kur paimi? —

— Sakė, prakutus nuo senų pavalkų sumaišyti su šiltu vandeniu ir duoti gerti kudikėliui. —

Net suvirpėjau išgirdusi motinos žodžius.

— Ne, ne! negalima to duoti! — sušukau: neklausyk jokių kaimynių — raganų! Užlaikyk vaiką tik teip, kaip aš tau prisakau! —

Išbėgusi atnešiau moterei kelis svarus lašinių.

— Išsivirk sau, kol karvė pagis ir tik klausyk manęs! —

Šimtą kartų jau buvau aiškinusi moterei skyrį tarp žmonių baigusių medicinos mokslą ir teip jau apgavikų. Veide jos mačiau visuomet vien tik abejonę. Šįkart išvydus lašinius, veidas jos sukrutėjo, akys sužibėjo. Pripuolusi karštai bučiavo man rankas.

— Panelyte mano! Ačiu! ačiu! Te Dievas užmoka Tamstai šimteriopai... Nieko daugiau nebeklausysiu! Nieko!... Viską pildysiu, ką prisakei! —

Sugrįžau savo kambarin. Mano draugas vėl toliau traukė kalbą apie naudą politiškos kovos. Buvo jis žmogus išlavintas ir jautrios širdies. Mokėjo gražius pavyzdžius parinkti iš istorijos ir pertikrinančiais sulyginimais remti savo pažiūras. Bet škart žodžiai jo nepasiekė mano širdies, nė mano minčių, skrido jie pro šalį manęs, tarytum nesuskambėdami ir vien tik sutirpdami ore. Akyse mano vis dar tebestovėjo moterė vargdienė. O krutinėje ir galvoje ėjo mintys ir jausmai, negalėdami rasti atsakymo ant daug, daug sukilusiųjų klausimų: Ar tamsūs ir alkani žmonės nepeklausys greičiausiai to, kuris pažadės jiems riebesnį kąsnį?... Ar ištikus kovai, mes lietuviai intilgentai, mylintieji didžiai savo tėvyne, įstengsime savo broliams vargdieniams suteikti tą riebę kąsnį, budami patys ir nuogi ir alkani?... Ar viskas, ką mes numylėjome nepasikels tada prieš mus!... Ar neišvysime savo karstų troškimų, niekinamų tų žmonių, kurių laimė ir gerovė dabar mums brangesnė už mūsų ypatingą laimę?...

Vis beklausydama dar pasakojimo apie naudą politiškos kovos, pajutau tai sąžinės išmėtinėjimą, išvydau savo sermėgius užstojančius mums kelią ir klausiančius mūsų:

— Kodėl jus taip augštai iškilote, o mes taip žemai atsilikome? Kodėl mes jūsų nebesuprantame?

◇○ Paveikslai. ◇○

(Tęsimas.)

Šeimyna pasiliko, vienas kalė, kitas sida-brino, juokės, žvangė iš šeiminkės ligos. Vienas sakė: tokia jos liga, kaip mano sveikata; kitas: tavo pati nebuvo tokia bloga, kada numirė, kaip manoji, kad išgijo.

Petras kažiką užmiršęs grįžo dar į vidų ir nugirdo tuos juokus. Vėl apmaudas jį pervėrė. Nuėjęs į kalvę grobės už darbo: kalė, talžė, skubėjo, prakaitu apsipylęs, apie valgį nėmaž nemanė, bet širdis kažiko pasmoko. Po valandos įpuolęs Gorys sušuko:

— O tai mano žmogelis! Išgirdęs žvangesį kaip sakyte sakė, juog mano darbą paėmei. Bent duplems padumsiu, nės rytojui labai reik tekinio. Į namus tavęs niekuomet negali gauti, nors čia atnešiau truputį skerstuvių.— Tai sakydamas, išsitraukė iš ančio mėsos gabalą ir dešrą, suvyniotą baltoje sketaitėje.

— Užkask šviežienos, Petreli, busi tvirtėnis, — tarė.

Petras užmetė akį — mėsa pakvipo. „Reikėtų vestis Gorį prie duonos į vidų — pamanė — bet kažin ar kas apsisvalė? Į tokį kiaulininką negali, verčiau duonos atnešiu.“

Gorys tuojuo iš antros pusės išsitraukė pyrago abraką ir butelį.

— Mesk kujj! — tarė, — Pavilgyk pirma liežuvį, lenk stačiai iš butelio, paskui užsikąsi.

Petras metė kepurę, atsiputė, persižegnojo, lenkė burną. Gorys paragino — lenkė antrą; lašelis beliko. Neraginas kando mėsą, pyragą ir nuodaliai viską suvalė. Pabaigęs persižegnojo ir padėkavojo. Pasijuto daug tvirtėnis. Nuslinko visi nesmagumai, užmiršo visus skausmus, darbavosi daug linksmesnis.

— Ar turi darbo kam apsiėmęs? — klausė Gorys dumdamas.

— Turiu — atsakė — Apsiėmęs porines šlajas padirbti ir apkaustyti klebonui. Nežinau tik, ką reikia veikti, kąd teip darbai naminiai nusitėsė, niekaip neprieinu prie savo darbo.

— Koks tau rupestis su naminiais?! Bulbes baigia, o daržai tai niekai, moteriškosios vienos nuvalys. Matūsė nabaistikė, o budavo, vilks batvinius kaip katė pele, o ši tavo gspadinė jug ne jos bestovinti. Kaip sujus, ir nupus daržus su mergomis.

„Bepigu, kad teip butų,“ pamanė Petras.

— Kiek sulygai su klebonu? — klausė Gorys.

— Viską pabaigti, sėsk ir važiuok, visa savo medega — penkios dešimtys.

— Oo! uždarbis! Mesk ir gyvenimą prieš tokius nagus. Dabar tau bepigiu, pati jauna, aplakstys visur, o tu dirbsi ir dirbsi...

Petras atsiduksėjo; pabaigus Gorio darbą tas užsimokėjo ir išėjo. Petras taisėsi kitą imtis; panorėjo dėl viso ko apsižiūrėti po namus. Rodos pati vaikščioja po kiemą. Girdi paršai žviegia, žiuri — lovys kaip išmažgotas, matyti nuo pat ryto nešerti. Eidamas per kiemą matė klėtį pravirą; žiuri — svetima kiaulė besiruošianti apie miegą. Išvaręs eina į vidų; teip-pat visur tuščiatuštynė kaip ir nuo ryto, tik ta atmaina, kad indai nuo stalo atrinkti ir prieangio kertėje nemazgoti padrėbti, šaukštai išsivartę ant žemės. Veizi į gulimąjį, — tuščia lova, pačios nė balso. Prasidžiugo pamanęs, juog nuėjo prie kasėjų paskubinti bulbes. Dar eina ir į kluoną, žiuri, — klojime grudai sukasti į kupetą, kurią apstojusios vištos ir paršeliai skleidė atgal, platyn. Vaikins pavirtęs ant pelų išsijuosęs bepokaitaujasi. Petras išvaikęs gyvulius, pabambėjęs ant

vaikino, iš tolo jau girdi, kaip kasėjai žvengia po daržą ir bulbėms laidosi.

— Ar nesiliausite šėlti? — sušuko prieidamas. — Tiek dar bulbių, nė maž nestelgiate paskubėti.

— Ir po nedėlios dar šešios dienos! — juokėsi mergos.

— O kur gospadinė, ar čia nėra? — klausė Petras.

— O-gi nutempė nesenei per lauką, turbūt prie tėvų, — ir su ranka parodė vaikus į miško pusę.

— Ko nepašėrėte paršų? — sakė Petras mergoms. — Loviai tušti, turbūt nuo ryto dar neveizėjot.

— Viską čia mės, žinai, ir apžiosime? — barėsi mergos. — Čia skubina bulbes, čia šiaukia už kiaules, o jovalo nėra kada patiekti, miltų nėra. Žviegia neėde, tai mės kaltos? Virk vakarienę, virk pusrytį, iš jaujos parėjusi, milžk karves; ant galo dar nė pieno nieks nesusikošia; nor susiplėšyk, o viskas mums nepakelti . . .

Nebesiklausė Petras ligi galo, ėjo akis įdūręs į žemę. Priešinėje atsistojęs prie savo varstoto mąstė:

„Matusėlės visur buvo pilnai, gyvuliai apveizėti, nė šeimyna nedreizė . . . nesijuto, kaip viskas spėriai pasidirbo . . . „Vaikeli, nesirupink — sakydavo — savo darbo tik žiūrėkis“ . . . O dabar kas paragis? . . . Nebent kuomet atsibus . . . pamatysma toliau . . . O jeigu visuomet tokia bus? jei prie tėvų išlėks . . . jei miegos?“ . . .

Nesmagumas apėmė Petrą, net širdis apėjo — nusispiovė. „Gorys mat jau paršinką pasiskerdęs, o musų dar kaip šakaliai. Senos mėsos nebėra. Ko benorėti? Čia laidotuvis, čia vestuvės . . . Gorio arielka teip stipri . . . nieko nekenktų nusipirkus palaikyti kartais burnelį . . . širdžiai suskudus . . .“

* * *

Po saulės gražos, apie kalėdas, pasitvirtino žiema. Sustyro ir sukietėjo žemė į ragą, vanduo kaip stiklais apsigrindė, paskui viskas apsiklojo sniego patalu. Dienos tylios, be vėjo, nors saulėtos, bet šalčio niekaip neperveikia, o naktimis ką beklausi, net žvaigždės ant dangaus ribėte riba, ant žemės-gi sniegas po kojų cypite-cypia. Keliai susivažinėjo, kaip ant stiklo, kur pakliuk — nosies tiesumu, nieks nekardo.

Žmonės subruzdzo, sujudo, po miškus darbuotis; nė Kurmelis nesnaudė.

Vieną šviesų šaltą rytmetį kažkur išvažiavo, vos ant pavakarės tepagrįžo, abudu su arkliu baltai apšarmoje. Vaikiniai po daržinę bastinėjos, o moteriškos, žinoma, po vidų.

Mergos kertėje bangstė batvinius skusti, šeiminkė-gi, rankas susinėrusi, sėdėjo ant šilto muriuko. Pasienyje kubilas akmenų prislėgtas, antras batvinių dedamas.

Petras įlėjęs į vidų suraukė nosį, nusipurtinęs sniegą siausdamas ėmė bambėti:

— Apsileidusios, kaip kiaulės! į ką jūs tą triobą pavertėte? Kiek čia purvų, sniego prisinešė, kiek žemės ant grindžių primyniota! Kopustais prismirdusi . . . Ar-gi negalėjot skusti ir raugti priešinėje? Ta trioba niekad dar to nematė . . .

— Ar ne per tavo tai išmislą? dar bambės?! — rusčiai atsiliepė pati. — Priešinėje su savo šlajoms. Kur-gi dėsimės? jug ir čia gali nosį prasukti . . .

Petras dantis sukandęs sėdos užstalėje, graibėš peilio duonai. Moteriškos nė viena nesijudino iš vietos.

— Duokite pietų! — tarė Petras, žegnodamasis.

— Viralų nebėra — tarė Jonytė ir pažvelgė į šeiminkę.

— Tai duokit ko kito — prašė Petras ir žvelgė į šeiminkę.

— Ko nepalikot batvinių? — murmėjo Marcė — bene aš kišenėje ką nešiojuos? . . . galite pasiimti . . .

— Nieko nebus, reik pačiam pasijieškoti. — Tai sakydamas, ėjo Petras pro duris, nės atminė turįs dar ant apmaudo burnelį. Įlėjęs į priešinę, nusiėmė iš kertės nuo lentynos butelę, pasižiūrėjo dar prieš langą, lenkė vieną, lenkė antrą burną ir vėl pastatė. Paskui kamaroje atsipiovė lašinių, įsinesė, piaustė žalius ir valgė su duona.

Jonytė pašokusi išibogino keptuvę.

— Duoks — sako — paspirgisiu tuojau, ugnies yra.

Isbėgo ir beveidint atgal įnešė čirskančius svogunais kvepiančius. Pametė ant stalo lentukę, ant tos pastatė prieš šeiminkę keptuvę.

Marcė išraudonavusi iš paniurų baltomis žiūrėjo į Jonytę. Barbė-gi ėmė bartis:

— Lakstyk nelakščiusi, gaišk kažkur, nė šį vakarą nepabaigsi. Lygu nėra kam paspirginti ir be tavęs? . . . dyka sėdi . . . nebent galvą sugils . . .

Petras bevalgydamas išraudonavo, apšilo ir drąsos įgijęs ėmė šnekėti:

— Nusipirkau miško, reikia keliu naudotis. Ryto pat važiuos vaikiniai kirsti. Mano gospadinėle, pasirupink šiltesnių apdarų vaikinkams: suveizdėti, sutaisyti ausus, pirštines, gana sėdėti rankeles susinėrus.

— Kaip lig šiol apsidarė be manęs, teip pataikys ir ryto. Bene aš juos kelnėmis vilksiu? — atšovė pati.

— Vilkiti niekas neprašo — tarė rusčiau Petras — bet reik sutaisyti, sulopyti, paduoti, tam gaspadinė. Ko-gi parėjai, kad teip nenori nė pirštu pirštą pakeisti. Kaip negėda tokiai jaunai teip tingėti? Mano matušėlė senutė buvo, bet žiūrėk, kaip dirbo, butum nepaspėjusi paskui ją per slenksčius žargstyti, gautum į padelkas kibtis . . .

Mergos susilenkusios patyliais kukėjo. Marcė paniuromis baltakiuodama bambėjo ir šniurkščiojo kaip verkdamas:

— Ko čia nuo manęs nori? ko neišsitenki? Kas kartą vis tą savo senę prikaišiodamas. Ar aš tau siuliausi, kad mane vestum? Tau ne manęs reikėjo, tik mano pinigų. Bene tu mane nusisamdei, kad prie darbo priveizdi, kaip kokią piemenę? — po nosia bambėdama vilkosi kailiniukus, siautėsi skepetą ir išėjo pro duris.

„Supykusi bent drabužius vaikinams parneš, — tarė sau Petras. — Reik eiti padėti sujieškoti . . . pamatysma toliau . . .

— Kame yra pernykščios pirštinės? — paklausė mergų.

— Ant grindų sukabintos ant karties. Ten autai ir kelnės milinės, viskas — sakė Jonytė.

Išėjęs Petras žiuri — klėties durys uždarotos. Kur-gi ji dingo? — tarė sau. Įėjęs prie varstoto išlenkė paskutinį burnelį. Pirmišęs drabužius ėmė obliuoti, gražyti, darbuotis apie pradėtas šlajas; sutemus tepadėjo darbą. Vakare susirinkus šeimynai į vidų, pasakojo, kur ir kiek nupirkęs miško. Tuomet atsiminė apie apdarą. Ėmė žvalgytis, kur jo šeiminkė. Žiuri — įvirtusi jau į lovą. Užsidedęs liktarną, gavo jieškoti vaikinams apdaro šiltesnio . . .

* * *
Bėdos, bėdos ne Kalėdos — ateis Kalėdos, bus tos pačios bėdos. Teip ir Kurmelių, nors buvo bėdos prieš Kalėdas, bet vis dar pusė bėdos, kol paprasta šeimyna tebebuvo. Nors šeimyna tęsė metus, kaip žydas ratus, laukė Kalėdų, bet vis senu papratimu apėjo visus gyvulius ir apyvoką. Atėjus Kalėdoms, Petras grėžė šeimyną ant ateinančių metų, o pati nė vienam nė žodžio, už tai nė vienas ir negrįžo; vos tik užturėjo Jonytę, nors ant kokios nedėlios, kol kitą gaus; kiti visi išvaikščiojo. Tuomet į savo varstotą Petras nė paveizdėti nebeturėjo laiko, netik dirbti. Ne gana namų darbai, bet dar reikia važinėti šeimynos.

Vieną vakarą parvažiavo truputį įkaitęs ir kažiko piktas, žinoma, kaip be pietų, o čia vakarienė dar nekaista. Jonytė, per dieną apie šėrį, žygius, truputį pavėlavo, o šeiminkė pasikėpusi kiaušinienės be brėkstant

jau voliojos lovoje. Pasidairęs Petras po vidų, apmaudu nenurimdamas, ėmė iš tiesų ant pačios bartis.

— Ar žinai ką, Marce? kentėjęs aš kentėjęs, ant galo imsiu tave perti. Argi tu negali šioki tokį darbą nusitverti? Kad nenori darbo, tai važiuok samdyti, bent aš negaišiu. O dabar iš tavęs kaip iš ožio teki: nė taukų, nė plaukų. Po biesais kad butumei kaulė, bent papiauti galėtų. Dabar tik mano gyvenimą biauoroji; aš nė šeimynos nebegaliu gauti. Samdykis mergas! — įniršęs didžiaus šaukė — jieškok! man mergos nepriguli. Jei nesisamdysi dirbsi viena. Pamatysiu, kaip tu begulėsi, kaip Jonytė išeis?!

— Papusk į nosį sau ir savo Jonytei! — Marcė atsigulusi pusbalsiu bambėjo. — Kaip ligi šiolei be manęs samdei, teip gali ir dabar. Man čia rupi, kad tu negauni? . . . Ijšk sau į nosį . . .

— Matyti, juog aš nieko neveiksiu — tęsė Petras — parsivesiu ryto tėvą, tegul jis pamato, katras mudu kalti ir kaip tu dirbi, tuomet iškasys tau nugarą! . . .

(Toliaus bus.)

Kalbos dalykai.

(Tęsimas.)

Ar ė ar tš? Su raide *č* Kriaušaitis apseina teipjau keistai, kaip ir su *ū*: nors jis ir visur ją vartoja, bet pabaigoje ją nupeikia ir, nusiziūrėjęs į *dž*, pataria vieton *č* rašyti *tš*, pvz. *metšiau*, *jautšio*, o ne *mečiau*, *jaučio* (§ 224, g).

Bet prisiulydams *tš* vieton *č*, autorius nepaiškino, dėlko jis palieka *e*, o ne permaino jos į *ts*. Ak pats autorius nurodo, kad ištardami raides *e* ir *č* girdime du garsu kruvon sulietu: *ts* ir *tš* (§ 3). Dėlto, įvedant *tš* vieton *č*, reikėtų, teipgi įvesti *ts* vieton *e*, kaip velija Jaunius.

Man rodos, kad jeigu jau palikti *š* šaly *s*, tai kodėl nepalikti *č* šaly *c*. Tiesa, tarpe šitų raidžių gadina harmoniją *dž*, bet atsimenant, kad ta kombinacija raidžių jau yra nuo senei įvesta, ir žmonės prie to pripratę, mėš dėlei praktiškų kombinacijų galime ją palikti, bet dėlei jos vienos nēr ką mums perdirbinėti raides, kurios yra gana populiariškos ir užima du syk mažiau vietos, ne kaip *ts* ir *tš*.

Priebalsių įstatymai. Iš devynių priebalsių įstatymų daugiausia atkreipia ant savęs atyda § 19 dėlei savo neaiškumo: skaitant tą vietą negali suprasti, ar autorius mokina, kaip reik išart, ar kaip reik rašyt.

Jis sako: „priebalsės *b*, *g* prieš begarses priebalses visų lietuvių yra ištariamios kaip

p, k; priešbalsės *z, ž* prieš begarsės *k* ir *t* yra ištariamoms kaip *s, š*.⁴

Prie pabaigos § 19 yra užtėmyta: „yra rašytojų, kurie sekdami žmonių ištartį ir senovinių kalbų rašybos pavyzdį teip ir rašo.“ Iš to užtėmijimo galima manyti, kad gramatikos autorius neseka žmonių ištartį, t. y. neprisitaiko prie žodžių fonetikos, tik prie jų etimologijos. Tą pat galima užtėmyti gramatikos tekste, pvz. rašo: augštas (o ne aukštas), dirbti (o ne dirpti) ir t. t. Tuom tarpu pabaigoj gramatikos autorius štai ką apreiškia: „balsingųjų priešbalsių (*b, g, z*) mėš naperdirbame rašyboje į bebalises (*p, k, s*); teip darome, teisybę sakant, tiktai dėlto, kad tuo tarpu *bijomės* per daug atsiskirti nuo *paprastosios rašybos* ir suardyti *rašytojų vienybę*; mėš *beveik norėtume* rašyt: aukštas, dirpti, džiaukšmas, aukti, surūkti ir t. t. (§ 224, k).

Tokių budu Kriaušaitis pabaigoj savo gramatikos sugriauna visą įstatymą, išreikštą § 19-ame, nors ir neaiškų įstatymą, bet už tai patvirtintą praktikoje. Berods, tas griovimas yra silpnas (sako: *beveik norėtume*) ir ne motyvuotas, bet ir griaujamas įstatymas nėra pastatytas ant tvirtų pamatų (bent gramatikoje), juo kad nežinia, kur yra pas mus „paprastoji rašyba“ ir ar didelis yra jos autoritetas, prieš kurį autorius nusilenkia („bijo atsiskirti“), ir kur yra ta „rašytojų vienybė“, kurią jis „bijo ardyti“.

Iš Kriaušaičio apsjėmo visgi matyt, kad nedaug ką jam imponuoja „paprastoji rašyba“ ir „rašytojų vienybė“ (bent pabaigoj): prie galo gramatikos autoriaus „baimė“ nusistelbia, paima viršų „norėjimas“, ir autorius pasuka visai į priešingą pusę.

Skaitytojas, paėmęs į rankas „rašytojams ir skaitytojams vadovėlį“ ir trokšdamas išmokti teisingai lietuviškai rašyt, nežino, ką daryt: ar eiti pėdomis „vadovo“, ar laikytis „paprastosios rašybos“.

„Vadovas“ yra neištikimas, nepersitikrinęs svyruojas, ir skaitytojas negali su išsitikėjimu mokintis iš galvos gramatikos įstatymų; autoritetas „paprastosios rašybos“ teipgi, matyt, nedidelis, jeigu užtenka tik vieno „norėjimo“, kad nuo jos atsisakyti; be to nežinia, kaip išmokti „paprastosios rašybos“ ir ar jos mokslas apsirubežiuoja tik vienu įstatymu, išreikštu § 19-ame.

Tai ką-gi turi daryt nelaimingas mokininis?! Jam išpuola arba atsisakyti nuo gramatikos mokslo, arba noroms-nenoroms imti sukti sau galvą su philologiskais klausimais... Atsiranda abejojimas, skepticismas, nepasitikėjimas dagi ant tokių nurodymų, kurie gali but ir teisingais ir naudingais.

Medegos abejojimui yra pakaktinai. Antai § 17-ame yra pasakyta, kad *d* ir *t* prieš *d* pavirsta į *z*, pvz. vezdamas (iš ved-damas), mezdamas (iš met-damas), razdamas (iš rad-damas) ir t. t. § 20-ame: „priebalsės *zg* ir *sk* prieš *d* pavirsta į *gz* ir *kz*“ (o ne į *gs* ir *ks*), pvz. megzdinti, drėkzdinti.

Ikšiol tuos žodžius mėš rašydavome su *s*: vesdamas, mesdamas, rasdamas, megsdinti, drėksdinti ir t. t. Nors tuodu įstatymu ir yra išreikštu aiškiai, bet visgi būtų geriau žinoti, kodėl tokiuose atsitikimuose reikėtų mums rašyti *z*, o ne *s*, ar dėlto kad girdėt garsas *z*, ar dėl kokios nors kitos priežasties.

Apskritai imant, mokslas apie garsų atmainas reikėtų paremti ant tvirtesnio pamato, reikėtų žinoti, ar geriaus mums būtų rašyti pagal žmonių ištartį, ar prisiturėti žodžių etimologijos, ir jeigu priimti vieną iš tų principų, tai ar laikytis juo be iškrypimų, ar su tulais iškrypimais. Ikšiol mėš daugiau prisiturėjome žodžių etimologijos ir laikėme tokią rašybą už racionališkesnę, moksliškesnę juo kad rašant galunes mėš nepasiremiam ant žmonių ištarties, tik ant reikalavimų gramatikos.

Galia, kad Kriaušaitis neišaiškino, dėlko būtų geriau sekti žmonių ištartį, bent jo minėtuose atsitikimuose (§ 19 ir § 224, k) „Norėjimas“ arba nenorėjimas įvesti kokią nors rašybą tai da ne argumentas.

(Pabaiga bus.)

Korespondencijos.

Senapilės pav., Suvalkų gub. 30. rugsėji Budviečio kaime Šunskų valsčiaus apsisosto per „maniebrus“ kareiviai ant nakvynės. Naktį kurimui ugnies ėmė laužyt ukininkų tvorą, sugriovė Katiliaus pirtį, išvogė kartis iš jos ir vieną sieną išnešioję sukurino. Ir vis tai buvo po akių kareivių viršininkų, kuriems ukininkai mėgino skūstis ir meldė, kad uždraustų laužyt ir degint jų tvorą. Bet kur-gi tu gausi teisybę? nebutų tai kareiviška veislė. Pradėjęs švisti, ištraukė kariumenė į Senapilė, tik kaime likosi dalis darbinkų su dviem apicierais. Atsitraukus nuo laukų kariumenei, trys ukininkai: Katilius, Bruzga ir Spurga, ėjo pažiūrėt, kiek jiems blėdies padarė kareiviai nakčia. Beeinant užklausė jų vienas kareivis, ar duotų vežimą apiciero daiktams vežt ir kiek už tai norėtų. Ukininkai pareikalavo 4 rublių už pusketvirtos mylios kelio. Kareivis pasiulė 3, bet tuo kart pasisuko apicieras ir užklausė ko šitie žmonės reikalauja. Kareivis pasakė, kad dera vežimą jo daiktam vežt ir kad jie reikalauja už tai 4 rublių.

— „Ką 4 rublių!“ — sušuko gudiškai apicieras: — „gana pusantro! *v mordu* jiems duot už 4 rub.! Von *k čioru materi*.“ — užriko ir pradėjo juos varyti priešais save. Bruzga norėjo atgal eiti, namon. Apicierui pasirodė, kad jis jo neklauso, ir liepė jis vienam kareiviui pramokint ukininka. Tas pribėgo, bet užduot nepaspėjo, nes Bruzga atsisukęs parodė sugniauztą kumščią. Kareivis atsitraukė. Apicieras da labiau iniršo; pašaukė daugiau kareivių, liepė Bruzgą surišt ir iškrėst. Sakė, kad jis turįs peilį ir norįs juos papiauti. Tuoj apie 15 vyrų šoko ant nekalto žmogaus, ėmė jį mušt, plėšt — sudraskė drabužius, iškrėtė kišenių ir, nieko neradę, paleido. Bet ne tam vienam teip buvo: kiti kaimo vyrai — Katilius ir Petruškevyčius, matydami Bruzgą plėšant, priėjo paklaust už ką jį muša.

— Duot ir šiems! — suriko apicieras.

Kareiviai, dasiginę Katilių, pakišo jam koją, parmetė ir teip sukulė, kad kelias dienas buvo sutinęs. Petruškutis gavo mažiau, nes spėjo pabėgt. Ir teip visi sugrižo supešti. Parėjęs namon pasigedo Bruzga 30 rub.; Laike kratos tie pinigai teko į rankas kareivių. Liudininkų buvo gana daug. Ukininkai padavė skundą Vilniaus General-Gubernatoriui.

Aitvaras.

Eriogala, (Kauno vald.) Paginėvio sodžiu, kaip gavau patirti, vasarą birželio mėnėsiyje buvusi krata pas *Kovaliaucką*. Atrasta kiek knygučių, avilyje buk padėtų. Tapo, žinoma, vargšas policijos suimtas ir pasodintas Kauno kalėjime, kame ir lygšioliai tebesėdi.

Kratą jam tę einasi, nežinia.

Apie 18. liepos mėn. atkavęs Eriogalon prokuroras tyrinėjęs žmones apie *Kovaliaucką*, ar jis kam nedalijęs knygučių, ką daręs ir tt. Nieko ypatingo nedasizinojęs.

Krata-gi tapusi padaryta dėlei danešimo kokio tę žmogaus (pravardės nedasizinojau), norėjusio *Kovaliauckui* už ką tę atkersyti.

Daugiaus smulkmenų apie tą dalyką negalėjau patirti. —

Šalip Eriogalos miestelio yra dvaras Čekuva, priklausąs Aleksandrai Mileriui, Kauno paviečio bajorų maršalkai. Mileris, kaip pati pravardė parodo, kilęs yra iš vokiečių — protestonų, bet gimęs jau iš motinos stačiatikės ir — kaip stačiatikis, pagal įstatynų, stačiatikių kubile išmaudytas . . .

Bet tai jam, žinoma, vistiek: ar buti protestonau, ar katalikui, ar stačiatikiui — juk tai tuščia forma . . . Vienok-gi jis bajorų maršalka ir stačiatikis — ir dar Lietuvoj, „Šiaurvakariniam“ krašte! Na, tai kaip-gi?! Zio! Jis ne mulkis. Nors namų reikalai ir

ne labai teip puikiai stovi, bet reikia-gi vis kuo-nors, kaipo maršalkai, pasirodyti prieš „carą-batiušką“, kad ir jis, girdi, „diejatel“! O gal gaus pagirimą, ir dar koki cackelį ant kruties prisegs!

Tai-gi užsimanė p. Mileris pastatyti cerkvę net savo paties dvare. Cerkvė, tiesa, bus visai mažitelė, nes tik, kaip „*Birž. Vied.*“ Nr. 253 praneša, 200 ypatų tepatalpysianti. Bet vis-gi!

Rugsėjo 20. d. buvo štai jau ir pašventimas pamato statomajai cerkvei. Buvo suvažiavę įvairių-įvairiausių „*diejateljū*“, pradėjus nuo paties gubernatoriaus, baigiant ant uriadninkų, ką sakau . . . o starostai, sotskiai, diesiatskiai — ir jiems tę vieta, nors paskutinė. Kaip-gi! . . . Negana to. Vietinio pristavo liepta net buvę policijos tarnams šaukti, kviesti visus miestelyje buvusius. Tai buvo mat ketvergus, tai-gi turgasu diena Eriogaloj. Na, kai — kurie žmoneliai — kvailiai be galo! — ir paklausė. O maskolių laikraštis „*Birž. Vied.*“ Nr. 253 tuoj telegrame skelbia: „vietiniai stačiatikiai gyventojai išreiškia gyvą (!) džiaugsmą, matydami greit turėsią savo maldos namus“ To ir reikia . . .

Tai-gi, Eriogaliečiai, išsimanykite ir susipraskite! Ilgainiu, o gal jau ir greit, turėsite tarp savęs ilgaskvernį popą-batiušką. Kok-sai-gi bus tai paukštis ir kaip . . .

Na, nenoriu buti pranašu: pagyvesite, patįs pamatysite. *J. S. Pakelevis.*

Švėkšnėliai, Kauno red. Nr. 198 laikraščio „*Birževija Viedomosti*“ yra paduota tokia žinia: nesenei prie vietinių dvarponių grovų Plioterių viešėjos šešias dienas raseiniškis tarpininkų „*sjezd*as“. Minėtiems dvarponiams atimta nuo ukininkų Švėkšniškių ir Vilkiškių beveik pusė ganyklų ir visi miškai. Ukininkai nusiminę; baudžiasi su visomis šeimynomis išsidanginti į Ameriką. Kiti žada atsiskirti nuo žemės, ketindami reikalauti nuo ponų išmokėtų už ją pinigų. *P. A.*

Aukštoji Panemunė (Suvalkų gub.) Šią vasarą tapo įtaisyta aptieka lenko Mikuličiaus. Per pamokslą kunigai apskelbė žmonėms, kad Panemunėj atidaryta aptieka, kad žmonėms jau ne reikšę vaikščioti dėl kokių mažmažių į Kauną ir kad vietinėj aptiekoj busė viskas pigiaus, nei kur kitur. Nega- lėdamas pats sėdėti Panemunėj (nės turi kitą aptieką Aleksote) pasikvietė sau į pagelbintikus maskolių. Gerą turės žmonės naudą iš tokios aptiekos, kur negalės susišnekėti. *Zuikis.*

Vilnius. Besitąsant šen-ten po Lietuvos žemelę, teko man nesenei aplankyti ir jos

sostapilį Vilnių. Ir kaip Tamstai rodos, kokį jis padarė ant manęs įspūdį? — Labai skurdų. Ir kaip-gi ne! Vilnius, kitą-syk musų garši sostapolis, teip brangi kiekvieno tėvynainio širdžiai praeities atminimais, dabar štai naruose lenkų, rusų ir žydų gaivalo! . . .

O juk čia tai kitkart musų garbiųjų didvyrių gyventa ir lietuvių vientik lietuviškai švelniai kalbėta! . . .

Bet senovės Vilnius jau dingio. Ant jo vietos išdygo koksal naujas, pasiputes, šaltas rusiškai - žydiškai - lenkiškas — „*Wilno, proszę pana!*“ . . . Ir tik likę senovės paminklai beprimena lietuviui jo prosenolių buveinę.

Baisi čia įviso sėkla, kuri lietuvių vardą net nori užstelbt. Štai jau dešimt su viršum metų, kaip lietuviai savo pastogėj turi vesti nožmią karę su įvairių-įvairiausiai nevidonais - išibrovėliais už šventai sau priklausančias tiesas.

Vilniaus dienos klausimas dabar — lietuviška bažnyčia, kurios dar lygšioliai veltui tebereikalauja, nors jau Zdanovyč'ui vyskupystę valdant pradėta apie tai rupintis.

Įkirėjus nuolatos vaikštinėti ir melsti vyskupą be jokios pasekmės, šią vasarą sutarė lietuviai rinktis tiesiog į šv. Mikalojaus bažnyčią ir nieko nesiklausus pradėt giedot lietuviškas giesmes. Tai, reikia priminti, buvo jau pradėję daryt ir pernai, bet, sutarties nesant, greit išsiskaidė. Šimet-gi daugiau pasitikėdami ant savęs, atkartotojė pernyškį užmanymą; birželio mėnesyje pradėję varo ir lygšioliai pradėta darbą, su didesne kas kartą pasekme.

Po daugel vaikštinėjimų pas parakvijos*) kleboną, kunigą Pacinką, kurs buk principe visai pripažįstas lietuvių teisingus reikalavimus (?), ant galo pasiklojo lietuviams išreikalauti, kad jis nekliudytų jiems lietuviškų giedojimų. O paskutinėse dienose ar su vyskupo, ar ir be vyskupo žinios, gerai nepatyrta, klebono net tapo kunigui įsakyta, kad kas antrą šventą dieną priedinės maldos atsilauktų tik lietuviškai, nės lygšioliai teip budavo, juog, kunigui ką-nors lenkiškai užgiedojus, lietuviai bažnyčioj atsiliepdavo tik savotiškai, lietuviškai. Išeidavo šiupinys.

Pradžioj šio mėnesio pasklido po miestą žinia, kad nedėlioj 9 rugsėjį žadaš ateiti į šv. Mikalojaus bažnyčią patsai klebonas kn. Pacinka ir viešai pavesti ją lietuviams; garsino teipos kaipo iš paties kn. Pacinkos lupų

paeinančią žinią, buk tą dieną ir-gi tapsenti perskaiyta lietuviškai evangelija. Na, ir pludo žmonės į bažnyčią, ne tik lietuviai, bet ir svetimtaučiai, kad buti liudytojais atsitiksentių lietuvių ikurtuvių . . .

Bet viskas atsiliko . . . po senovei: evangelija su trumpu jos išguldymu tapo perskaiyta lenkiškai, o laukiamasis Pacinka nei nepasirodė! . . .

Gaila buvo matyti lietuvių ir lietuvaicijų giliai nusiminusius veidus. Ko ne kiekvienas buvo sujudintas: jautėsi skaudžiai užgautu . . .

O šv. Mikalojaus bažnyčia — tai viena iš seniausiųjų bažnyčių Vilniuj, Vytauto dar pastatyta. Bažnytėlė tai nedidelė, iš raudonų plytų, bet gana švari, tik su nemielia širdingai cypiančiais vargonais. Aplink bažnyčią muru aptvertas šventorius; ant jo auga keletas šakotų medžių. Rami, tikrai lietuviška vietelė; gana malonų ji daro įspūdį. Ramaus būdo lietuviui tikrai atsakanti maldos vieta! . . .

Vilnių apleidamas, girdėjau, kad lietuviai, kantrybės jau nebištekdami, rengiasi galutinai kreiptis su *ultimatu* pas naująjį arcivyskupą Klopotovskį.

Na, ir verta — kuogreičiausiai!

J. Žabinkštis.

Minskas. Baigiantės rugpjūcinio buvo Minske paroda. Tarp kitų eksponentų buvo tenai keletas bajorų iš Panevėžio pavieto su veislinais galvijais ir ponas Daugirdas iš Raseinių pavieto, kurs buvo nusivežęs įvairių savo darbo iš vytelių pintų padargų. Be to p. Daugirdas buvo surinkęs nuo aplinkinių ukininkų nemažai visokių audeklų, drobių, milų, čerkesų, juostelių, kreziukų ir tt. Daugelis tų daiktų buvo neparduodami, o tiktai parodomai. Už vis-tai ukininkėms buvo paskirta 60 rub. dovanų, ir išpirkta už 40 rub. Medalį gavo Laucius, p. Daugirdo kalvis, už savo kompozicijos plušą. Tą plušą, teip-gi keletą audeklų ir p. Daugirdo pintinių atperko į ukiškąjį muzėjų, kurį žemdirbystės ministeris žada ikurti Peterburge. Visi tie daiktai, kokius turėjo nusivežęs p. Daugirdas, buvo sudėti aiškioje vietoje, kuri buvo paženklinta ant parodos kaipo „žemaitiškasis skyrus.“ Prie tų daiktų stovėjo vienas vaikinasis, parėdytas senoviniu tautišku lietuvišku kostiumu. Tas vaikiukas, sako, atkreipęs ant savęs daugiau atydos, negu kitų tautų tautiški parėdniai.

P. A.

*) Šv. Mikalojaus bažnyčia skaitosi kopyčia šv. Jono parakvijos. Paprastomis dienomis ji stovi uždaryta, tik šventą dieną ateina ant mišių kunigas nuo Rosos kapų, prie kurių jis kaipo kapelionas ir gyvena.

Iš svetimų laikraščių.

Mažgudžių raštininkas Lievickis prašė valdžios pavelt jam išleidinėt Kijavoje „žurnalą“ mažgudiškoj' kalboj'. Vyriausioji užveizda spaudos dalykų prašymo neišklausė.

Piniguocius aludaris Karolis Jakobsėnas, mylėtojas ir šelpėjas dailos, su savo pačia įkurė išdą „Nycarlsbergfund“ tautiškos dailos šelpimui pavestą. Į tą išdą eis $\frac{2}{3}$ gryno pelno aludės „Nycarlsberg“, o paskui ir visas jos pelnas; pagal išrokavimą tai atneš mažiausiai po 400000 kronų kas met; tai yra mažiausiai 200000 rub. mūsų pinigais.

„Maskvos armėnų kolonija nusiuntė du deputatu — poetą Šach-Azysą ir Maskvos bankierį armėną Džamgarovą, — į Nacyčėvanės miestą, idant jie vardan Maskvoj' gyvenančių armėnų padėtų vainiką ant grabo armėnų poeto Rapolo Patkanjanco, atidengiant paminklą, ant jo kapo pastatytą. Iškilme atidengimo paminklo buvo 23 rugsėjo.“

Rossija Nr. 856 ir 866.

„Mūsų didžvyriai“.

Jau po truputį šildanti savo spinduliais pavasario saulė leidos žemyn, užeidama dar paskutinį kartą į kiekvienus beveik Maskvos namus, žiurėdama į kiekvieną langą, apšviesdama savo raudonais spinduliais kambarius, kuriuose žmonės skubinos užbaigti savo darbą. Užėjo ji ir į studento Garbėno kambarį, kursai sėdėjo už stiklo arbatos labai užsimislyjęs.

Studentas Garbėnas buvo jau ant paskutinio kurso mediciniško skyriaus. Budamas iš paėjimo lietuviu iš Suvalkų rėdybos, jisai per visą universitetišką laiką naudojosi iš lietuviškos stipendijos. Tokiu būdu gyveno jisai maž-daug gerai, ir neprisėjo jam per tą laiką badanti. Užtad ir veidas jo nenešiojo ženklų nuvargimo, kuriuos išspaudžia kova už duonos šmotelį; — anaiptol, buvo tai veidas išreiškiantis užsiganėdinimą savo padėjimu, veidas, ant kurio rustybė neišspaudė savo ženklų. Vadino Garbėnas save patriotu, bet visas jo patriotizmas išsireikšdavo tik kalbėjime lietuviškai. Tiesa, pradžioj, budamas ant pirmo kurso, vertė jisai iš gudiško „dėl pataisymo kalbos“, kaip pats išsireikšdavo, šiokias tokias pasakėles, arba feljetonus . . . bet paskui ir tą darbą užmetė. Rašė jisai dar net originališkas „patriotiškas“ odas, ir buvo net pavadintas lietuvišku Mickevičium, — bet ir tas talentas greit išsisklaidė, kaip dumai. Moksliskų arba populiariškai-moksliskų straipsnių Garbėnas niekuomet nerašė, nės „iš tokių esą mažai naudos, reikia pratinti žmones prie beletristikos“, sakydavo jisai . . .

nors galima buvo abejoti, ar tame tik priežastis? Nės Garbėnas, apart savo mediciniškų knygų, kitų neskaitė, ir dėlto tur but negalėjo stoti su moksliskų straipsniu prieš draugų kritiką. Užmetęs paskui „taisymą kalbos“, Garbėnas jau nieko nebedarė. Ant draugų užmėtinėjimų už tokią juo tinginystę, jisai visada atsakydavo, juog netuiys laiko, juog reikią pirmiaus pabaigti mokslą, o paskui galima busė jau ką nors padaryti ir Lietuvai. Ir iš tikro Garbėnas neturėjo laiko: aludėse, klinbuose, arba ant vakarų jį beveik visuomet galima buvo rasti! Prie to, — juoktis, skeptiškai žiurėti ant darbų draugų, niekas kits geriau nemokėjo už Garbėną! Smagiausiai jam budavo, užėjus pas kokį-nors besidarbuojantį draugą, savo skepticizmu šaldinti jį, vietoj spirti prie darbą. Turėjo, žinoma, Garbėnas tarp savo draugų keletą tokių, su kuriais galėjo sutikti nuomonės, kurie teip-pat prižadėdavo paskui darbuotis ant lietuviškos dirvos, tur buti „taisydami kalbą“ su beletristika . . .

Taigi dabar Garbėnas sėdėdamas už arbatos stiklo ir mislyja apie ateinančius savo darbus. Jam tai nerupi, kad nieko dar beveik nepadare, kad net per vasarą, kada jau, rodos, buvo laiko, nepasirupino apie apšvietimą savo kaimiečių; nepasirupino net apšviesti savo šeimynos! . . . Ne, tai nesunkino jo sąžinės! jisai mislyjo tik apie tai, kaip be jokios skriaudos dėl savęs, be jokių rūpėčių . . . galima butų kaip nors užganėdyti savo patriotiskus jausmus ir išpildyti prižadėjimus . . . Tai dabar . . . mislyjo jisai . . . reikės nuvykti į Maskoliją, į *ziemstą*, nės ten visgi tikra alga, ir nuo pat pradžios galima bus neblogai gyventi . . . O, važiuoti į Lietuvą . . . tai visgi per drąsus daigtas: ten gal atsitikti iš pradžios ir ne visai geras gyvenimas, potam gyvenantieji ten draugai dar pradės kibti prie manęs, kad užsiimčiau platinimu knygų, arba uždės kitą kokį nors nelabai smagų darbą . . . Ne . . . jau geriau į Maskoliją; ten busiu liuosas, niekas nevaržys mano liuosybės . . . Ten užsidirbsiu pinigų . . . o ten ant galo . . . gal ir pagrįšiu į Lietuvą . . .

Teip svajoja Garbėnas . . . Jo mintis pertraukia atėjęs jo draugas Jaskaitis. Ir tasai šjmet baigia.

— „Tai atėjau pas tave pasikalbėti,“ tarė jisai įeidamas į kambarį: „tuoj ateis dar keletas mūsų draugų, tai pasikalbėsime apie mūsų abelnus dalykus“ . . .

Neužilgo susirinko apie 6 jaunų vyrų. Vis tai buvo baigiantieji mokslą, visi beveik vienų pažiūrų. Ant stalo dėl atkreipimo akių valdžios užveizėtojų atsirado buteliai, ir — pasipylė karštos kalbos. Skambėjo čionai

tikrai patriotiškos kalbos. Didelių ginčų nebuvo, nės visi tuoj sutiko, kad reikia ešą važiuoti į Maskoliją, nės ir tenai galima atnešti naudą Lietuvai: „reikia tik visur rodytis su savo lietuviyste, reikia prispirti ant galo gudus, lenkus, pripažinti, kad yra lietuviška kalba, — o šiaip galima bus gerai su jais gyventi, nės potam jau bus užganėdyta patriotiška ambicija. . . . Galima bus vesti gudes: ak tai nieko nekenkia, jug ir gudės yra žmonos . . . Tokiu budu galima bus po truputį praplatinti lietuviystę tarp pačių gudų, — o tada jau ateis laimingi laikai Lietuvai“ . . . „nės kada“ — tarė vienas iš patriotų juristas Kepuras — „gudai dėkvojant mums, išsisklaidžiusiems po visą Maskoliją, snšilietuvės, kada tokiu budu pradės daugelis kalbėti lietuviškai, — tada net pats Caras turės pripažinti lietuvius!! Dėlto, broliai, paduokime vieni kitiems rankas, kad visi mėš čionai susirinkę lyg paskutinių spēkų vesime šitą naudingą darbą; kad mėš tokiu budu sutaisę paslaptinę draugystę sulietuvinimo Maskolijos, prisilaikydami šitų įstatymų, stengsimės dar ir kitus pritraukti prie jos. Štai yra įstatai „Draugystės Maskolijos sulietuvinimui įsteigtos“ — tarė jisai ištraukdamas popieri — klausykite!!“

Įstatymai

Lietuviškos Patriotiškos Draugystės, Maskolijos sulietuvinimui įsteigtos.

I. Sąnariai.

§ 1. Tos draugystės sąnariais tegali būti abiejų lyčių lietuviai-inteligentai, lietuvaities, o ypač gudes vedusieji ir Maskolijoj gyvenantieji.

Pasarga 1. Prie jos gali pristoti ir maskoliai Lietuvoj gyvenantieji.

Pasarga 2. Teipogi prie jos gali prisidėti ir lietuviai, Lietuvoj gyvenantieji, maskolių sėbrai.

§ 2. Sąnarių praeitis neturi būti surišta su jokiais darbais Lietuvoje, studentais dar esant, apart girtuokliavimo, šokimo ir gėrimo ant naudos tėvynės ir dainavimo patriotiškų dainų.

Pasarga. Jeigu kas ir darbas, bet dabar perstojo, supratęs paklydimą ir, pagrįžęs ant tikrojo kelio, galilės už nuodėmes, gali būti priimtas.

II. Sąnarių pareigos.

§ 3. Neatiduoti skolos lietuviams.

§ 4. Daboti kiekvieną sąnarį.

§ 5. Neduoti nieko ant lietuviškų knygy, laikraščių.

§ 6. Sąnariai turi gyventi Siberijoje, Maskolijoje, ant Kaukazo ir pas poliūs, žodžiu turi apsiausti visą Maskoliją, nors tenai badu mirtų ir blogą vietą turėtų.

§ 7. Sąnariai turi gyventi tenai ko ilgiausiai. Geistina butų, kad išbutų visą gyvenimą.

§ 8. Jeigu iš Maskolijos išvytų už kokių norint „gražų“ darbą, tai gali grįžti vieton Sachalino į Lietuvą ir tenai turi gaudyti neišmanėlius besidarbuojančius lietuvius.

§ 9. Kiekvienas nevedęs turi paimti už pačią gudę, o jeigu ji neturtinga, tai gauna iš draugystės fondo pašalpą ant pradžios.

§ 10. Sąnariai kalba butinai (jeigu kas girdi) gudiškai, teipogi ir su lenkais.

§ 11. Sąnariai turi visur pabraukti savo ištikimumą Carui ir jo tarnams.

Prierašas prie §§ 3—11. Už peržengimą tuose §§ nurodytų įstatymų sąnaris tampa išmestas iš draugystės.

III. Vyriausybė ir jos tiesos.

§ 12. Vyriausybė susideda iš pirmsėdžio, yždininko ir sekretoriaus.

Pasarga. Knygy, ypač lietuviškų, ir knygiaus nėra ir negali buti.

§ 13. Vyriausybės sąnariais gali buti tik karšti patriotai, neužsikrėtę raudonomis idėjomis, Rusų valdžios ištikimi, priešingi studentiškam, lietuviškam ir darbinikiškam judėjimui ir parodę savo ištikimumą darbuose. Apart to reikalingas stuomuo, balsas ir medaliai ant krutinės už ištikimą tarnystę carui, tėvynėi ir tikėjimui.

§ 14. Pirmsėdžio pareiga suturėti klystančius sąnarius, t. y. grįžtančius į Lietuvą, nės kokių įrankių nesigailint. Prie jo pareigų priguli ir gaudymas naujų sąnarių į draugystę, nors tą darbą gali pavesti ir visiems sąnariams.

§ 15. Sekretoriaus pareiga vesti knygas ir užrašinėti sąnarių nuodėmes; teipogi kelti protestą prieš lietuvius, Lietuvoj dirbančius, kaipo prieš radikalus, bedievius ir revolucionierius, vardan visos draugystės.

§ 16. Yždininkas prižiuri draugystės pinigus ir pagal jos siekį išduoda.

IV. Draugystės mauta.

§ 17. Draugystės turtas susideda iš sąnarių mokesčių, aukų ir pašalpos iš paslaptinio Vidaus ministerio fondo.

§ 18. Iš draugystės yždo gauna pašalpą:

1. baigiantieji mokslą studentai ir neturintieji iš ko važiuoti į Maskoliją,
2. kunigai ir buržuazai naikinimui bedievių-svajotojų ir jų literatūros,
3. vedantieji neturtingas gudes,
4. pradedantieji mokslą studentai, bet žadantieji ir galintieji nieko nedirbti ir nepadėti karšgalviams,
5. knygos ir laikraščiai, parodantieji karšgalvių klaidas. Žinias galima tarpinti į „Moskovskija Viedomosti“ ir lietuviškam laikraštyje, apginančiam ponų reikalus ir nurodančiam išduoti bedievius į policijos rankas.

„Tokiu budu“ — užbaigė Kepuras savo skaitymą — „mes apsiautę visą Maskoliją, susilieję su gudais, vedę gudes ir abelnai įkvėpę gudams lietuviystę, lietuvišką kalbą, iš patylų įtaisysime didelę Lietuvą su viena lietuviška kalba Ar tinkate ant to?“ paklausė jisai, atsidusęs.

— „Tinkame, tinkame,“ sušuko iš visų pusių patriotai.

„Tai paduokime sau rankas,“ tarė Garbėnas.

„Prie mūsų vienybės ir patriotizmo galima bus daug padaryti; mėš pajudėsime žemę! Mėš duosme laimę Lietuvai! Mūsų vardai pasiliks ant ilgo laiko lupose mūsų kartos ir bus jie ištariami su goduone!! Spindėsime mėš, kaip saulė; kada-gi akys mūsų,“ tarė jisai praverdamas langą: „užsidarys, kada

męs užeisme, kaip šita saulė, — darbai mūsų vis-gi pasiliks ir švies jie dar ilgai, kaip šitie spinduliai jau užėjusios saulės . . .

Ilgai stovėjo didžvyriai prie lango, laikydamie vieni kitus už rankų, ir mintys gilios apsiautė jų kaktas . . . Jie stovėjo, kaip galingi ažuolai, jausdami didybę savo pašaukimo, savo pasišventimo dėl Lietuvos!!! Ir prisiekė jie nepasiduoti baisiems priešams, kurie juos šaukia į Lietuvą . . . Džiaugsmo ašaras per skruostus riedėjo ir palengva biro, atidrėkindamos tą žemę, dėl kurios teip žadėjo darbuoties . . . Daug dar potam buvo išgerta butelių, nės reikėjo kur nors išlieti prisirinkusią energiją, kuri stumtė juos stumė ant plataus kelio veislingų darbų! . . .
Apuokas.

Užmiršti konkursai.

Konkursų užmąnytojams tylint, laikome už priderystę atsiliepti dėlei senei jau apgarsintų konkursų.

1. „Varpe“ 1899 m. Nr. 1 ir „Uk-e“ 1899 m. Nr. 3 *P. L. S. R.* apgarsino konkursą, kad kas-nors parašytų brošūrą apie *Muravjovą* ir rankraščius prisiųstų iki 15. XI. 99 į „V.“ Red.

Iki šiam laikui nežinia, ant ko pasibaigė tas konkursas. Į „V.“ Red. nieks rankraščių neprisiuntė, tik iš privatiškų šaltinių yra žinoma, kad vienas iš mūsų tautiečių parašė tokią brošūrą maskoliškoj kalboj („Muravjov i Muravjovščina“), bet jos ant konkurso neįsiuntė. Iš tos brošūros tapo paimta medega prancuziškai brošurai „L'oppression russe en Lithuanie“, pagal kurią kun. Dembskis parašė panašią brošūrą lietuviškoj kalboj.

Jeigu *P. L. S. R.* apsiimtų priimti brošūrą, rašytą maskoliškoj kalboj, tai turėtų kreiptis į „Varpo“ ir „Uk-o“ Red. Jeigu-gi nenorėtų priimti tos brošūros, tai gal būtų geriau atsaukti tą konkursą, arba apgarsinti kitą (jei tik verta).

2. „Uk-e“ 1900 m. Nr. 5 yra apgarsintas konkursas parašymui „*Trumpo rankvedėlio aritmetikos ligi 3-čiai klisai rusiškų gimnazijų*“ iki 3. XII. 1900. Apie rezultatus konkurso žadėta pranešt gegužės mėn. 1901 m. „Uk-e“ ir „Varpe“. Ikišiol nebuvo mumis prisiųsta jokio „*aritmetikos rankvedėlio*“, ir apie rezultatus konkurso teip-gi nieks nepranešė.

Be to, garsinant šį konkursą, buvo paminėta, kad mus Red-joj ūsą 50 rub. Tuom tarpu jokių pinigų ant to reikalo pas mus nėra. Pereinant „Varpo“ ir „Uk-o“ Red. į mus rankas, jokių konkursinių pinigų nebuvo mumis perduota, ir nežinia, ar jie buvo atsiųsti.

Reikėtų, kad garsintojai šio konkurso teip-gi atsilieptų ir praneštų viešai apie tai, kaip buvo padaryta su pinigais.

Kad ateityj neiseitų teip, kaip su tiką minėtais konkursais, reikėtų butinai įvesti geresnę tvarką.

1. Reikėtų garsintojams konkursų pirma susiprasti su „V.“ ir „Uk.“ Red.
2. Prisiųsti į Red. pinigus ne *fiktyviškai*, kaip ikišiol tankiai darydavosi, bet ištikrųjų.
3. Prisiūnčiant pinigus, paduoti savo tikrąjį adresą, kad reikale būtų galima susirašyti.
4. Pasibaigus konkurso terminui, konkurso garsintojai turi kreiptis į Red. su užklausu (tai jų reikalas).
5. Į trumpą laiką po pasibaigimo konkurso turi bur apgarsinti rezultatai (da-gi tuomet, jeigu ir nieko nebutų prisiųsta).

„V.“ ir „Uk.“ Red.

Peterburgo „Lietuvių Savitarpinės Pašalpos Draugystė“.

Pabaigoj 1899 m. Peterburge įsikurė „Lietuvių Savitarpinės Pašalpos Draugystė“. Šįmet tapo išleista atskaita*) apie minėtos draugystės stovį.

1900 m. „L. S. P. D-tė“ turėjo įeigos 4348 rub. 92 kap., išeigos — 1685 rub. 46 kap., tai-gi 1^{ai} d. Sausio 1901 m. liko 2663 rub. 46 kap.

Daugiausia išleista ant įtaisymo vakarų (1341 rub. 83 kap.) ir raštinyčios reikalų (204 rub. 31 kap.) Pašalpos da niekam ne buvo išduota.

Šnarių buvo draugystėje 66 : 63 paprasti ir 3 garbės šnariai. Paprasto draugystės šnario mokestis — 6 rub. ant metų.

„L. S. P. D-tė“ kėlė literatiskus ir dramatiiskus vakarus; tam tikslui įgijo nuo cenzūros daleidimą pasinaudoti iš šių veikalėlių „Nepadėjus nér ko kasti“, komedija 2^{ios} veikmėse, *Vaisganto*, „Dédé atvažiavo“, komedija perdirbta iš lenkiško, „Aukso veršis“ komedija 1^oj veikmėj, „Ponas ir Mužikai“, drama *Gužčio* ir poema vysk. *Baranaucko* „Anykščių šilelis“.

1900 m. „L. S. P. D-tė“ kėlė 4 valdzios daleistus vakarus, ant kurių tapo lošta „Nepadėjus nér ko kasti“, „Dédé atvažiavo“ ir 2syk „Ponas ir Mužikai“ ir deklamuota „Anykščių šilelis“.

3 d. Gruodžio 1900 m. „L. S. P. D-tė“ sutarė skirti dovanas autoriams už jų veika-

*) „Отчетъ С. Петерб. Лит. Общ. Взаимнаго Вспомогенія за 1900 г.“

lus, statomus ant scenos, ir apgarsinti konkursą parašymui sceniškų veikalų, paimtų iš dabartinio gyvenimo lietuvių. Kad praplatinti žinias apie konkursą, vyriausybė „L.S.P.D.-tės“ kreipėsi prie tam tikros valdžios.**)

Iš atskaitos matyti, kad „L. S. P. D.“ da nepradėjo šelpti savo sąnarių, da neįstojo į tikras vėžes ir stengiasi tik sutvirtyti savo materialiską buvį.

Dėlei savo ypatingų rūpeščių apie kėlimą literatiškai-dramatiškų vakarų „L. S. P. D.“ tuom tarpu veikiau panieši į „Literatiškai-Dramatišką Draugystę“.

**) Žr. „Varpa“ N. 7 p. 78 kor. iš Peterburgo.

Aukos ant išleidimo raštų D-ro Kudirkos ir pastatymo paminklo.

Aukos apgarsintos „Varpe“ Nr. 3 ir Nr. 4 š. m. (be 100 rub. = 216 Mk.*), nuo tulų tėvynės mylėtojų už praeitus 1900 m.) 284,65 Mk.

Aukos negarsintos.

10 V. J. Šv-nis 2,72 Mk.

23 V. p. Kisieliūs atsiuntė 11 šil, kurie surinkti ant veselijos View-Park'e (žr. „V.“ Nr. 7 pp. 84 11,00 Mk.

A. Kisieliūs iš Silwertown 1 šil. 1,00 Mk.

10 VII. Vargdienis Liet. 5 rub. 10,80 Mk.

5 X. P. B. 0,30 Mk.

27. X. „Vienyb.“ Red. per rankas p. Mikolainio aukas surinktas iki 19 birž. 12 dol. 95 cent. 54,00 Mk.

1. XI. 1901. Iš viso 364,47 Mk.
M. Saunus.

*) Šie pinigai buvo atsiųsti „Kudirkos kasai“, bet buvo paskirti „Kudirkos izdui“.

Dėlei D-ro Kudirkos paminklo.

Aukas ant pastatymo D-ro Kudirkos paminklo priimame tik iki 1 d. gegužės 1902 m. „V.“ ir „U.“ Red.

Pranciškus Vaičaitis,

juristas,

mirė 26. rugsėjo ant 6 ryto Santakuose Sintautų valšėiaus, Naumiesčio pav., Suv. gub., gyvenęs 21 metus.

A. a. Pranciškus vidutinį mokslą gavo Senapilės gimnazijoje; potam įstojo į Peterburgo universitetą ant tiesos skyriaus, kurį pabaigė pereituose metuose. Buvo tai gabus vyrs, rašė eiles, talpinamas lietuviškuose laikraščiuose po slapyvardžiu *Seku-Pasaka*.

Ant išleidimo lietuviškų raštų.

10 VII. 1901 buvo (žr. „Varpas“

Nr. 7 š. m. 120,87 Mk.

Landukas 23 rub. 49,68 Mk.

Erš. 1 šil. 1,00 Mk.

M. surinko 1 rub. 2,16 Mk.

10. XI. 1901 iš viso 173,71 Mk.

Atsakymai.

Dvasiskam Tėvui. Rankraštį „Apie vaikų auginimą“ gavome ir nusiuntėme į „Tėv. Sargo“ Red. Geriaus butų, kad galėtumėte apeit be mūsų tarpininkystės.

Skambučiu. „Vokietijos lenkai“ galima butų talpinti, jeigu žinios butų paimtos iš vokiškųjų laikraščių. Dėlto tą straipsnį išsiuntėme į Ameriką. Praneškite, meldžiam, atsitikimus, liudyjančius apie persekiojimus lietuvių Maskolijoje.

Barzdylai. Tamistos straipsnis „Musų krašto valšėiaus mokyklos“ patilpo musų laikraščiuose pilninteliai, tik ne vienoj vietoj. Nebuvo galima vienoj vietoj talpinti ir rimtus statistiškus tyrinėjimus ir pamokslus ukininkams*) ir da-gi užmanymus. Bet jeigu tokį redakcijos padavadyjimą laikai Tamista už „negeistiną“ (to nesitikėta), tai, žinoma, išpuls išpildyti Tamistos reikalavimą: „arba spaudinti pilnai arba su visai atmesti“. Tuomet ir Redakcijai bus mažiau darbo.

Niuromiui. Įžanga kritiškų piešinių „Žemaitės Paveikslai“, užimanti 7 pusl. smulkaus rašto, atėjo. Kadangi „įžanga“ gali but tik pradžia kritiškų piešinių, per tai spaudinti jų, nesulaukę pabaigos, negalime, nes gal užimt tiek jau vietos, kiek Žemaitės „Paveikslai“. Sulaukę pabaigos matsime, ką su jais daryt, gal bus galima išleist atskira brošūra.

Age Benedictseniui. 2,40 Mk. už apgarsinimą, patilpusį „Varpe“ Nr. 3 p. m., gavome.

Žr. „Maskoliskų mokyklų veikimas“ („Uk-s“ Nr. 9).

Musų laikraščiai

„Varpas“, „Ukininkas“ ir „Naujienos“ ateinančiuose metuose

išeis

pavidale knygučių.

Dėlei to, žinoma, *kaštai* išleidimo laikraščių *pasididės*.

„Varpo“ ir „U-ko“ Red.

Turinyso.

Dėlei išleidimo mus raštų. — Pasikalbėjimas. — Paveikslai. — Kalbos dalykai. — Korespondencijos: Senapilės pav. Eriogala; Švėkšniai. Aukštoji Panemunė. Vilnius. Minskas. — Iš svetimų laikraščių. — „Musų didžvyriai“. — Užmiršti konkursai. — Peterburgo „Lietuvių Savitarpinės Pašalpos Draugystė“. — Aukos ant išleidimo raštų D-ro Kudirkos ir pastatymo paminklo. — Dėlei D-ro Kudirkos paminklo. — Pranciškus Vaičaitis †. — Ant išleidimo lietuviškų raštų. — Atsakymai.